

Durch Silicien. soe waert he in d see
geuangē van den Saracēn. ind he
wart dickwyl verkoest in den jair/
mertten. mer alzyt dye ketten daer
he mede gebonden was worden loss
Ind dae he. viij. mail verkoest was
ynd he mit dubbelen vesserē gespan/
nen was. soe rieff he sent iacob aen.
In sent iacob verscheene yem ynde
sprach. Dae du in mynre kyrchen
waest. soe lieft du achter die selicheyt
dynre sielen. ynd baerst alleyn om
die verloefing dyns lichaes. daerom
soe beest du dye ongenack gehadt.
mer om dat vnse here barmhertich
is. soe hait he y mich geseynt dat ich
dich verloesen sal. Ind zohant soe
braechē die vessere ynd dye kette. ynd he
droech eyn stuck daer aff durch d sa
racenen lant. om zo zuighē dit mi
racket. in qua wed zo synē lant mit
de deyl der kette. daer yt alle die lu/
de saghe ynd verwonderde. want als
yn yemat vangē wolde. als he dye
kette sach soe vlue he. In als yn die
wilde beeste als leuwe ynde andere
dier aen ginghe. wan he durch die
wildernisse ginc. soe bald als sy
dye kette saghe. soe wordē sy ver/
veert. inde vluen geringh ewech.

Eyn Exempell.

In dem jair vns heeren
M. cc. xxxviii. by eynre
borch dye Preyt hies. dye
gelegē is tusche Floricien ynd pis/
torien. Soe was eyn jungheleinc
vā simpelheidē bedroeghe vp sent
jacob's auent. inde leyde vuyr in
syns voirmüders koern. om dat
he syn criffail wolde an sich bren
ghē. in he wart daer ouer begreif/
fen. ynd he bekende die misdait. ind
he wart veroirdelt dat me yn byn

den sulc an eyns peerts sterz in sle/
essen. ynd daer na everberne. ind he
bychte syn sunden. ynde beuack sych
sent iacob. Ind dae he lange tyt ge/
leeft was in eynē hemde vp eynre
steynigher eerdē. soe engevoelde he
gheyn quetzunghe in synē lichaem
noch in synē hemde. Zo dem leste
soe wart he an eynen stecken gebō/
den. ynd men leyde al om ynd om
holz. ynd men stach vuyr daer ynd.
ind dat holtz ynd dye bande verber/
neden. ynd he rieff alzyt sent iacob
aen. ind he wart nyet gequetst noch
in synem lijf. noch in synem hemde
Ind dae sy yn wed in dat vuyr wer/
pen woldē. soe wart he verlost ynd
geredd van dem volck. Inde god
wart groislich gelouet ynd geprijft
in synem apost l.

Dye legende vā sente

Anna dye ein moeder was Marien
der moeder gods. genaemen viss dē
spiegel der historien.

Der hyllighe man joachim is gheboeren van Galileen vā der stat nazareth. der heede genaemē zo eynē wijsse dye hyllighe vrouwe anna geboere van bethleem. Dese haer in gheleeste zo samen rechtuerdich ynd eynveldelich vur god yū vur den mynschen. Also dat sy yr tytlich guet in drey gedeylt hain. geue. dā eyn deyl den tempel. ynde dē dienerē des tempels. Dat and dē pyllygrym ynd den armē. Ind dat derde deyl behielden sy zo eyre behoeff. ynd zo eyre gesunde. Ind als sy alsus leude warē. xv. jair lanck geyn kynder crighende. soe hant sy gode van hymmelrych gelaet. weer yt dat he yn eyn vūcht verleende. dat sy drey schicken wolden zo synē diest. Ind als sy alsus alle jair zo drey sunderlinge hechtyden. als geboeren was zo iherusalē zo gheben zo dē tempel. soe is geschiet dat in der hochtyt die in dem winter koemt die genoept is dat hechtyt der kerusse des tempels. dat **Joachim** vplam zo iherusalē mit den manne van synē geslechte ynd mit synē naburen. Inde als joachim syn offerhande zo iherusalē in dem tempell geoffert hadde. soe is syn offerhand van dem bischoff **ysaachar** mit onweerden van dem altaer geworpen vū dat he der onvruchtbaer was yū in dē geset moyses vermaledijt was. vermass sich mit den vruchtbaeren manne by dē hylligē altaer zo staen. In dair vyss wart he seer bescheempt ynd also bedrukt. dat he vā scheemde niet zo huys endorste

gaen vp dat he der groys verwijsse der schandē die ym der bischoff ghe. daen hadde niet hoeren en solde vā den mannen van synē geslechte dye dat in dem tēpel gesien ynd gehoert hadden. Hierom enkerde he nyet weder zo huys. mer he ghinc zo synē herden dye syn beeste verwaerden. Ind als he ein wijl tyts daer geweest hadde. soe geviel vp eynen dach dat vp eynē plaerse daer he al. leyn was der engel gods sich ym ofsenbairde mit groisser clairheit. ind vermaende yn dat he niet verueert were van der groisser clairheit. ynde sterckte yn mit troestlichen woirdē ind sprach. Ich ben der engel des heren van ym zo dyr geseynt dat ich dyr borschaffen sal dat dyn ghebede verhoert sijn. ynd dat dyn almissen vur dē aengesicht gods ontfangent sijn. In der here spricht alsus zo dyr Ich hain aengemerckt dyn scheemde ynd dyn verwijsse der onvruchtbaerheit dat dyr onrechtlich vp gheleyt is. want god en is niet eyn wrecker der naturen mer der sunde. in daerom wanneer god vns here yemant onvruchtbaer helt. dat doet he daerom vp dat mē wyssen soel. dat dye vrucht. dye van den onvruchtbaerē mynsche komet nyet gebaeren enwert vyf genoechte des vleyschs. mer dat yt is eyn sunderlich wondlich gaue gods. Du weist wail wey dat **Sara** **Abrahams** wijsse. die eyerste moeder van werē geslechte onvruchtbaer was. soe lang dat sy alt was. xv. jair. ind dat sy noch gebaer **ysaac** dem god beloest hadde die benedixie van alle dem volck. Duchs weist du dat **rachel** langhe tyt onvruchtbaer was. die noch **is** **joseph**.

ghebaer der naemaels here van all
egipten wart. weer was ye stercker
den sampson. off hylligher dan sa/
muel. ynd nochtans dese beyde had
den onvruchtbar moederē. In dair
vm sals du ghelouē. dat dye ont/
fengnisse der kyndere. yn dye geboer
te vā onvruchtbarē mynsche alzyt
wat sunderlings plegen zo bedudē
ynd wonderlich zo syn. Ind alsus
sal anna dyn huissrouwe dir ein do
chter geberen. ynd du sals eyre nae
men heysen Maria. Dese sall sijn
als du ghelouet hais zo der stont
van eyren jungghen daghē dē heren
gehillicht. in vā dē buych eyre moi
der voll van dē hylligē gheyst. ind
sy en sall nyet wandelen visswende
lich vnder dem gemeyn volck. mer
sy sal stedelich blyuē in dem tempel
des heren. vp dat men ghein quae
vermoeden van yr sall moegē wer
den hanc. Ind ghelijcher wijs als
sy wonderlich sal geberen werden
van der onvruchtbaren moeder. soe
sall sy jonffer blyuende eyn soen ge
beere der sal gheysen werde ihesus.
der nae synē namen syn sal eyn be/
halder alre mynschen. Ind dat sal
dyr syn zo eynē tzeiche. dat wanneer
du koempst zo ierusalem in die gul
dē portz. so sal Anna dyn huissrou
we dyr dae zo gemuet komē. ynd sy
sall seer sorchuellich syn van dynē
achter blyuen. inde sy sal sich ouch
seer vervrouwen als sy dych we/
der sien sal. In dae dē engel gods dit
gesacht hadde. soe scheyde he vā ym
inde verscheene des gelijchs Anna
synre huissrouwe ouch alsus spre/
chēde. Liet vrucht dich Anna. Ich
ben dē engel der dyn gebede gode ge/
offert hain. ynd du sals wyssen dat

ich daerom van got geseyndet ben
zo dyr. vā dat ich dyr bortschaffē sal
dat van yr gheboeren sal werden.
ein dochter dye Maria sall wer/
dē gheysche. in vā dese Maria sal
nae geboere werde dē gesontmacher
yn dē behalder vā alre dē werlt. noch
tās soe sal sy eyn jonffer blyuē. inde
dese soē dē vā yr geboere sal werden.
sal genoēpt werde ihūs. der sal syn
dē selichmacher vā deser werelt. Dese
selue jonffer. als sy geboere is. so sal
sy alzyt gode dyenē in dē tēpel. ind
sy sal syn yn eweliche blyuē eyn hil
lige reyne jonffer. In sy sal syn ein
suuer. ein kuytsche. yn eyn reyne fon
teyn der fonteynē. in eym bloem bo
uē alken bloemen. in dese bloem der
bloemē dat sal syn dese reyne. suuer.
ynd hyllige kuytsche jonckfrouwe
Maria. dye vā vch beyde geboeren
sal werde. In dat vā yr vort komet
sal dye hillige in selige vrucht. dat
is dē selichmacher in der verkoesser de
ser werlt xpūs ihūs dē soē gods. der
vā deser hilliger jonffrouwe maria
geboere sal werde. in sal verkoese die
verlore schaiſſ deser werlt. In als dē
engel yn beyde dit verkundicht had
de. dat die dochter sult maria heissen
ind dat sy sal nae drie jair als sy ge
boere is god in dē tēpel dienē. in bli
uē ein hillige kuytsche in reine ioffer
die dē soen gods gheberen sal. Soe
sprach he. Dairom so stāt nu vp. yn
clym op zo ierusalem. yn als du ko
empst zo der gulden portzen. dye da
erom dye gulden portz hies wāt sy
vergult is. daer sals du zo gemuet
komē dynē man. dat dyr syn sal vur
ein tzeichen der waerheit. In alsus
soe hain sy beide joachim ynd anna
na dē gebode des ēgels ein dē ander

zo gennet gekomen. ynde seer ver/
vrouwer geweest der eyn den ander
ren zo sien. ind versichert vā dē kyn
de dat yn beloest was. Ind nae dē
dat sy got den herē aen gebedet had
den in dē tempel. soe syn sy weder zo
huys gezoghen. ynd hain ein doch
ter gewonnē. dye sy Maria hiesse.
Welch sy gebraecht hain zo dē tem
pel mit weerdighen offerhandē. nae
dem dat sy drey jair alt was. Inde
dae sy alsus zo dem tempel gebra/
echt wart. soe clam sy dye. v. trap
pen vur dem tempel vp. in yr tedere
joecht sonder yemāts hulpe. Inde
als sy yr ghebet zosamen gespraich
en hadden. soe zoeghen dye alderē
weder vū zo huys. ynd liessen dat
junghe meydochyn in dem tēpel bly
uen mit den anderē meydochyn. Da
er dat hyllighe kint steedlichen vo
ert ghinc in groysse hyllicheit. ind
wart diekwyle veruoest vā der got
licher offenbaringhe. gebuychende
steedelich geselschafft der hylligghen
enghelen. Sy werckt gelijch den an
deren ionsseren mit eijren henden.
ind dae dye anderen ionsseren pla/
ghen zo wercken wolte yn vlass. so
werckt sy alzyt yr werck van side
ynd purpur. also dat dye and ionf
seren in eyn zokomende zeychen sy
pleghen zo heysche eyn koenyngin
ne der ionsseren. Nae dē als sy was
gekomen zo yr. xiiij. jair. ynde der
byschoff des tempels yr gebodē had
de dat sy mit den anderen ionssere
nae der manieren des volcks yn der
altheyt hijlychen solde. Daer al dye
anderen ionffrouwen. dem byschoff
des tempels gehorsam waren zo dē
hijlych zo ghaende. Soe antworde
Maria alleyn. dat sy dat niet doen

ennochte. vū dat sy eijren alderen
beloet ynd gegheuen was alzyt
zo blyuen in dem dienst gods. ynde
dat sy daer enbouen gode vā hemel/
melrijch geloest hadde yr reynich/
eit onbesmetzt zo halden. Hier vū
soe was der byschoff seer verlaghen
ind beworre. Zo dē eijste wāt he die
geloefnisse mariē niet breche endor/
ste. zo dē anderē dat he dē volck der
joedē gheen ongewoentlike manie
ren endorst in brengen. wāt dat me
gesien enwas in der ioedischer ewe.
dat eynich mynisch god vā hemel/
rijche reynicheit solde louen. Inde
want aenstaende was eyn groysse
hochzyt der ioiden. Soe wordē dair
zosamē geroiffen dye al dē ynd wij
sen van dem ioetschem volck. die yt
alle guet dochte van gode rade zo
vraghen wat men in deser zwoye/
lichtiger sache soelde doin. Ind dae
sy steeds in yr eynichē gebede wa
ren. ynd der byschoff ghinc vā go/
de zo ontfanghen. soe wart van yn
allen eyn stemme ghebert vā dem he
mel die sprach. Alle die ghene die vā
dauids huis ind geslechte syn die be
queemelichen syn zo hijlychen. ynd
nyet gehijlyche syn. dye sullen yghe
lich besonder ein sundlich roede zo
dem altaer brengen. Ind als alle
dese roeden zo dem altaer gebracht
syn. ynd men vā siet dat eyn vā vn
als der propheet Isaias prophe
tiert hait bloeyende is. daer der
hyllighe gheyst in gedaente eynre
duyuen boenen vp sittt. dē dese roe
de zo behert. he is der ghene dem de
se hyllighe ionffrouwe getrouwe
sall werden. Inde vnder alle desen
dye van Dauids huys ynde ghe
slechte waren. dye yr roeden zo dem

eijn antworde

altaer solden brengen. soe was al/
leyn ioseph sich schamende yn bra/
echt syn roede nyet zo dem altaer
Inde ym dat gheyn zeychen van
dem hemel sich offenbairde. soe was
der byschoff bedruckt. Inde als hey
anderwerff gaen solde van god ra
it zo vrughen. soe wart ym gheant/
wort van boue. dat der man alkeyn
syn roede zo de altaer niet gebracht
en hadde de dye ionsser solde getrou
wet werden. Zo d stont als ioseph
va dem byschoff gebaeden was ynd
he syn roede zo dem altaer gebracht
hadde. soe wart sy bloeyende. yn ein
duue qua van dem hemel ynde sass
vp dye roede. Ind alsus wart kun/
dich by desem zeychen. dat dese ionf
rouwe va ioseph solde getrouwet
werden als dit geschiede. Inde nae
de dat ioseph maria getrouwet had
de. soe keerde he weder zo bethleem.
in syn stat zo synem huys. zo be
schicken alle dinghe dye zo der bru/
lostt noit mochten syn. Ind die hil
lighe jonckfrouwe maria zoech zo
Nazareth zo eijren alderen huys.
mit senē gelijck alden ionffrouwe.
dye yr der bischoff mede gegeue had
de ym dye groysheit eyrs geslechts
ynde des miracels dat daer geschi
et was. Ind in den daghen dae ma
ria in eijren ghebede was seer con/
templerende. soe qua zo yr der ertz/
engel godes Gabriel. ynde bracht
yr dye bortschafft dat sy ontfanghen
solde. ynde gebeeren den soen gods
als cleerliche vertzelt is in de boech
zyt va vnser vrouwe bortschafft.
Der heylighe leerer iohannes da
mascenus schrijft dat der koenyng
Dauid vnder syn anderen kynde
ren zween soen hadde. ynde der cyn

was genempt Nathan ynde was
eyn priester. ynd der ander was ko
nyng salomon. Van der linien va
Nathan der Dauids soen was is
gekomen Leui. der zween soen ge/
wan. der cyn hies Melchi. ynde der
ander panthera. Panthera gewan
perpanthera. Perpanthera gewan
ioachim. Joachim gewan die ionf
rouwe Maria. Dese Joachim
als vut gesecht is. der nam zo cynē
wyue Anna dye van Aaron des o
uersten priester. moyses broeder. ge
komen was. ynde hadde eyn suster
genempt Ysmeria. Dese Ysmeria
gewan elyzabeth ynde elud. Elyza
beth dye gewan sente iohannes bap
tisten. Ind van Elud is ghebae/
ren Eminen. Van Eminen is ghe
boeren der heylighe byschoff sente
Seruacius. wes lichaem dat restet
zo Mastricht vp der mase in dem
bisdome van Ludich. Anna dye
hait gehadt dye manne als joach/
ym cleophas. ynde Salome. Van
dem eijsten man als van iochim
hait sy gewonnen eyn dochter ma
ria dye moider vns herē. welche als
vut gesecht is. is ioseph ondertrou
wet. Inde nae dem dat iochim ge
storuen was. soe trouwede sy eynen
anderen mā der genoēpt was Cleo
phas. By desem gewan sy eyn an
der dochter dye ouch maria genoēpt
was. die sy naemails zo cynē wijff
gaff eynen man genempt Alphē
us. Dese maria gewan by oere mā
vier soen. als sente iacob. der mijn
re. sent ioseph der ouch barnabas ge
heysen was. ynde zween apostolē
Symon ynde judas thadēus. Ind
dae dese ander man sent Annen der
cleophas hieß gestorue was. soe nā

sy eyrtten derden man der Salomō
ghenoempt was. Van welchem sy
eyn dochter ghevan die sy ouch ma
ria noemte. wylche sy naemaels ze
bedeo tzo eynem wyff gaff Ind de
se maria ghevan myt zebedeus ey
ren man zween soen. als sent jacob
den apostel. der groiffer. ynde sent
johan ewangelist ynd apostel.

**Dye legend van sent
Cristoffel dem hilligē
merteler.**

Cristofferus
was van dē
gheslechte van cha
naan ynd he was al
tzo grois van boechde ynd vernier
lich van anghesichte Ind he was
vij-ellenboghen lanc. Dese cristo
ferus als men leest in synen werckē
Op eyn tzyt doe he stond vur ey
nen fursten van chanaā. soe quam

ym in syn ghemoit dat h. sucher
wold den groisten fursten van der
werld dat he by ym. wonen wolde
Alsus so quam he tzo eynē groissen
koninck der eyn gherucht hadd. dat
he der alre groiste furst weer in der
werlt. Soe yn der koninck sach soe
ontfinck he yn gherne. ynde nā yn
op in synem hof zo bliuen. Op eyn
tzyt soe was daer eyn speelman. yn
sancē eyn lyer daer he dyckwijl den
duel in noemde. Mer vm dat der
koninck kersten was. soe segende he
sych in dem anghesicht myt eynem
cruyts alsoe dyck als he den duel
hoerde noemen. Soe dat cristoffel

sach. soe verwonderde he sych
seer. wairvm dat der koninck
dat dede ynd wat dyt zeichen
beduyde. In doe he dē koninck
vraghede. ynde he yt ym nyet
sagen enwold. Soe sprach cri
stofferus. It ensy dan dat dir
myr dat says. so enwyl ych ni
et leger by dyr wonē. Ind hier
mede soe waert der koninck ge
tzwongē yn sprach zo ym. Wā
ich den duel hoer noemē. soe
zeichen ich mych mit dese tzei
chen. vm dat ich vruchte dat he
in myr macht moech krijghen
ynd myr schadē. Soe sprach
cristofel. Vrechtst du dē duel dair
vm dat he dyr schadē mach. so schij
nt it ouch dat he groiffer ind mech
ticher is dan du den du so seer vruch
tes. Ind alsus hain ich nyet dat ich
beghere. Want ych meynde dat
ich gevonden hadde den alre mech
tichsten. ynde den meesten heren
vā der werld. Mer nu adde vaere
wail. Want ych wyl den duel gh
aen suchen. dat ych yn tzo eynem